

juxta civile jus: *Quæ religiosis adhærent, religiosa sunt*, l. *Quæ religiosis*, ff. de Rei vendicat.

8. *Et cæmeterium.* — Atque ex his juribus, et ex cap. ultim. de Immunit. Eccles., satis probata relinquatur altera pars de cæmeterio, quod secundum jus antiquum (ut supra notavimus), extenditur ad ambitum quadraginta passuum pro majoribus ecclesiis, et triginta pro minoribus, in illarum circuitu, ex cap. *Sicut antiquitus*, et cap. *Definivit*, cum aliis, 17, quæstion. 4. Sed, ut dixi, in hoc standum est consuetudini, et in unaquaque ecclesia illud spatium pro cæmeterio habendum est, quod vel est benedictum, vel pro loco expresse ab Episcopo deputatum. De quo videri potest Panormitanus, dicto cap. *Ecclesiæ*, num. 10, et latius Covarr., dicto cap. 20, num. 5. Unde colligunt Doctores, eum, qui confugiendo ad ecclesiam, portæ clausæ adhæret, et vectem manu tenet, seu ansam, quia ingredi non potest, gaudere hac immunitate. Ita Covarr., dicto cap. 20, num. 18, cum Joan. Igneo, in leg. 1, ff. ad Syllan., num. 57. Ratio reddi potest, quia, licet ille non sit intra ecclesiam, est in illa magis quam si esset in cæmeterio, et ordinarie est intra concavum ipsius parietis ecclesiæ; et ita est intra spatium ejus, non minus quam si esset in superiori cubiculo. Sed quid, si quis supra tectum ecclesiæ sit, et super tegulas? Hoc non invenio in specie interrogatum a Doctoribus; videri autem potest non gaudere, quia non est in ecclesia tanquam in loco, nec muris ejus ullo modo continetur, sed est in aere. Nihilominus probabilius est gaudere, tum quia privilegia ecclesiæ amplianda sunt; tum etiam quia ille revera est in ecclesia, quia ibi dicitur aliquis esse proprie, ubi pedes habet, licet a tali corpore non circumdetur; sicut corpora Sanctorum erunt in cælo, quia pedibus calcabunt superficiem convexam cæli, licet a corpore cælesti non circumdetur; tum præterea quia etiam illæ tegulæ religiosæ sunt, juxta illam regulam: *Quæ religiosis adhærent, religiosa sunt*; et ideo qui adhæret tegulis, non potest ab illis religiose evelli. Tum denique quia, licet ille homo tunc non sit intra ecclesiam, est intra situm ecclesiæ, et adhæret illi; gaudet ergo immunitate, non minus quam qui est in camera superiori; ille enim non tam videtur gaudere propter muros, quibus circumdatur, vel propter tectum, quo tegitur, quam quia est supra ipsam ecclesiam, et intra situm ejus.

9. *Hospitale.* — Denique extenditur hæc

immunitas ad alia loca, quæ in jure religioso censentur, ut est hospitale auctoritate Episcopi dedicatum, juxta cap. *Ad hæc*, de Religiosis domibus, estque communiter receptum per Innocentium, Panormitanum, et alios, in dicto cap. *Ecclesiæ*, et plures refert Covarr. supra, num. 4. Idem est de monasteriis religiosorum quoad totum clastrum, monasterium, seu habitationem eorum, quia totus ille locus religiosus et sacer est, ut constat ex toto titulo de Religiosis domibus, et optime probatur ex capit. *Ligna*, de Consecrat., distinctione 1, atque hoc etiam consuetudo confirmat. Denique addunt Doctores, etiam domum Episcopi hæc gaudere immunitate, quod expresse habetur in dicto cap. *Id constituimus*. Nonnulli tamen voluerunt illud restringere, ut intelligatur quando domus Episcopi intra quadraginta passus ecclesiæ suæ sita est. Sed hoc juxta antiquum jus nullum fuisse privilegium Episcopi; illud autem decretum aliquid speciale illi concedere voluit. Item non est cur favorem limitemus sine fundamento in textu; igitur, ubicumque situm sit palatium Episcopi, hoc gaudet privilegio. Et ita sensit Glossa ibi, et Abbas supra, num. 9; Covarr. vero, dicto numero 5, § *Quinto*, dicit priorem limitationem esse forensi consuetudine receptam; quod si ita est, illi standum erit, quia talis consuetudo non est expresse contra jus canonicum.

10. *Non quoad oratoria privata.* — Ultimo addendum est in hoc puncto, oratoria privata non gaudere hac immunitate. Ita docent Innocentius, c. *Inter dilectos*, de Donationibus; et Abbas, in capit. ultim., de Censib., num. 4; Sylvester, locis citatis, et verb. *Interdictum*, 6, q. 5; Armilla, verb. *Immunitas*, num. 19; et Julius Clar., lib. 5, ultim., quæstione trigesima, num. 7. Et ratio est, quia hujusmodi oratorium non est ecclesia, simpliciter loquendo juxta modum juris. Imo neque est religiosus, nam privata auctoritate erectus est, et eadem potest ad profanos usus converti; utrumque autem repugnat loco religioso et sacro, stricte ac proprie sumpto. Dicitur autem oratorium privatum, quod auctoritate Episcopi dicatum non est, ut omnes colligunt ex capit. *Ad hæc*, de Religiosis domibus; Glossa, in Clement. *Quia contingit*, de Religiosis domibus. Neque sufficit ut de licentia Episcopi possit in eo sacrum celebrari, quia per hoc non manet locus ille immutabiliter deputatus ad sacra ministeria. Quomodo autem constare debeat oratorium, seu capellam esse publi-

cam, et auctoritate Episcopi dicatam, ut hæc gaudeat immunitate, tractant Doctores in c. *Palentibus*, de Privilegiis; et Summistæ, in verb. *Ecclesia*, et verb. *Loca sacra*, qui videri possunt, nam res est facilis, et magis pertinet ad externum forum quam ad nos, multumque ex consuetudine pendet. Tandem non omittam adnotare, Hostiensem extendere hanc immunitatem ad sacerdotem eucharistiam deferentem per plateas, et ad thronum, seu tabernaculum in quo idem corpus Domini defertur, ita ut si reus fugiens illud amplexetur, capi non possit. Quod sequitur Turrecremata, in cap. *Quæsitum*, 13, quæst. 2; et Sylvest., num. 1, in fine, et multi alii, quos refert Covarruvias, num. 5, qui non jure, sed pia quadam consideratione fundantur, et ideo ipse dubius est; Glossa vero, in dicto cap. *Quæsitum*, 13, quæst. 2, oppositum tenet, quia privilegia non debent trahi per consequentiam. Sed certe consequentia, quæ hic fit, valde probabilis est, quia corpus Christi est fundamentum hujus immunitatis. Præterquam quod videtur hoc pertinere ad reverentiam jure divino debitam corpori Christi. Denique nomen ecclesiæ non absurde extenditur ad locum illum, in quo actu est (quamvis in transitu) corpus Christi, et ideo communem sententiam servandam in praxi censeo.

CAPUT X.

QUÆ PERSONÆ GAUDEANT PROPRIA ECCLESiarUM IMMUNITATE.

1. Diximus de amplitudine hujus privilegii ex parte locorum sacrorum; dicendum consequenter est de illius extensione, seu latitudine ex parte personarum. Primo ergo certum est, omnes fideles baptizatos gaudere hoc privilegio. Ita docent omnes, et sumitur ex citatis juribus, quæ indefinite et sine limitatione loquuntur. At vero indefinita locutio in lege prolata æquivalet universali, quia non licet nobis excipere, vel distinguere sine auctoritate, vel ratione cogente, ubi lex indistincte loquitur. Eo vel maxime quod, cum hæc lex prohibitionem contineat, includit negationem, quæ distribuit, et universalem reddit sermonem. Hinc ergo fit ut hæc immunitate gaudeant, non solum homines liberi, sed etiam servi, si fideles et baptizati sint, exceptis casibus in quibus illa negatur, de quibus infra dicemus. Atque ita colligitur ex dicto cap. *Si quis contumax*, 17, q. 4, et ex cap. *Inter alia*.

2. *Quid si servus dominum timens ad ecclesiam fugiat?* — Additur vero ibi specialiter de servo confugiente ad ecclesiam ex timore domini, compellendum esse redire ad dominum, postquam dominus de servi impunitate clericis juramentum præstiterit; in quo puncto considero, servo non solum concedi immunitatem respectu judicis, si delictum commisit, propter quod possit publice puniri, sed etiam respectu domini, si solum ita deliquit, ut privatim ab eo puniri possit. Quoad primam ergo immunitatem, nulla ibi fit distinctio inter liberum et servum, et ita æqualiter illa gaudent, ut ibi bene notavit Panorm., num. 23, in fine, *quia*, ut ait, *non est acceptio personarum apud Deum*; servus autem respectu judicis tanquam liber comparatur, et conditio servi accidentaria omnino est. Secus vero respectu domini, quia dominium illius habet, et jus ad opera illius, ut notatur in l. ultim., circa finem, Cod. de His qui ad ecclesiam confugiunt. Unde sumitur etiam argumentum ab speciali: nam, cum ille textus solum respectu domini addat dictam limitationem, in aliis nullam admittit. Circa limitationem vero ipsam, addit aliam Panormitanus cum Cyno, nisi servus fugiat propter magnam atrocitatem domini, quia non est exponendus tunc tam gravi periculo; et idem fortasse est quoties prudenter timetur morale periculum de gravi nocimento servi, non obstante juramento. Tunc enim aut cogendus est dominus majorem cautionem adhibere, vel certe servum vendere, ut Panormitanus ait. Additur vero in l. *Si servus*, Cod. de His qui ad ecclesiam confugiunt, si servus armatus in ecclesiam irruat, statim extrahendum esse, vel domino liberam concedi facultatem illum extrahendi. Verumtamen Angel., verb. *Immunitas*, n. 12, hoc etiam intelligit cum cautione juris canonici, scilicet, promissa impunitate. Quod intelligo esse verum ex vi talis conditionis personæ, scilicet, quod sit servus; secus vero erit ratione delicti, si ita irruat armatus in ecclesiam, ut in ipsa delinquat; quod aliis etiam commune est, ut infra videbimus.

3. *Fidelis excommunicatus hoc habet privilegium.* — *Idem dicendum de interdicto.* — Secundo, colligitur ex dictis, fidelem gaudere hoc privilegio, etiamsi excommunicatus sit. Ita docet Covarr., dicto cap. 20, num. 11, in principio, cum Hostiens., in Sum., tit. de Immunitate, et aliis pluribus quos refert, dicens esse communem sententiam; et ratio ejus est,

quia hæc immunitas ecclesiis, non delinquentibus concessa est, unde tacite infert, non esse vim inferendam ecclesiæ, etiamsi delinquens excommunicatus sit. Oportet vero addere, esse concessam ecclesiæ hanc immunitatem cum generali prohibitione, quæ comprehendit etiam excommunicatos, cum non excipiantur. Item hic habet locum ratio supra tacta, quod excommunicatio non habet alios effectus, nisi quos jus declaravit; nullo autem jure statutum est, ut excommunicatus non possit habere tutelam in ecclesia; ergo non obstante excommunicatione, inde extrahi non potest. Unde sequitur, idem a fortiori dicendum esse de interdicto, quia gravior est censura excommunicationis, et magis privat participatione divinorum; item quia nullibi ponitur hic effectus inter effectus interdicti; item quia ecclesia interdicta gaudet sua immunitate; ergo ecclesia non interdicta gaudebit illa respectu personæ interdictæ.

4. Hujus vero contrarium docuit Felin., in cap. *A nobis*, de Exceptionibus, num. 5. Loquitur tamen specialiter de illo qui interdictus est ab ingressu ecclesiæ, et adducit cap. *Quia frustra*, de Usur., ubi dicitur, *frustra legis auxilium invocare, qui committit in legem*. Interdictus autem ab ingressu ecclesiæ in eam delinquit, ingrediendo; ergo non potest illa protegi ac defendi. Item, quia interdictus ab ingressu ecclesiæ non potest in ea sepeliri, cap. *Is cui*, de Sent. excom., in 6. Et pro hac sententia citat Covarruvias Summam confessorum, titulo de Immunitate ecclesiæ, quæst. 5. Ipse vero horum auctorum sententiam reprobat; unde sentit etiam personale interdictum prohibens expresse ingressum ecclesiæ, non excludere effectum hujus immunitatis. Quod mihi etiam placet propter rationes factas, et quia ille tunc fugiens ad ecclesiam, necessitate compulsus, non censetur facere contra suum interdictum; non enim contemnit ecclesiam, nec prohibitio illa videtur obligare cum tanto rigore, præsertim cum non ingrediatur ecclesiam in ordine ad actus religionis vel cultus, quo sensu videtur maxime prohiberi ille ingressus. Et ideo non censetur violare tale interdictum qui per ecclesiam transit, neque etiam qui in eam se recipit, ut a pluvia, verbi gratia, et ab injuriis temporum se defendat, maxime si alibi non possit. Et ita cessant rationes Felin.

5. *An clerici hoc gaudeant beneficio.* — Dixi autem in assertione laicos frui hoc beneficio, quia de clericis est controversia; aliqui enim

existimant eis valere immunitatem: ita Innocentius, dicto cap. *Inter alia*, et ibi Cardinalis, q. 6; Romanus, et alii apud Covarruviam. Et sane ratio a nobis pro assertione facta hoc etiam probare videtur, quia jura quæ de hac immunitate loquuntur, non de solis laicis, sed generaliter de omnibus tractant, scilicet, de liberis, servis, dicto cap. *Inter alia*. Clerici autem maxime liberi sunt. Item de reis, in dicto cap. *Id constituimus*, vel de confugientibus ad ecclesiam, cap. *Definit*. Maxime vero videtur urgere cap. *Nullus clericorum*, 17, quæst. 4, ubi dicitur: *Nullus clericorum servum aut discipulum suum fugientem ad ecclesiam extrahere audeat, vel flagellare præsumat*; ergo multo minus potest clericus inde extrahi ut puniatur.

6. *Pars negativa approbatur.* — Nihilominus contrariam sententiam tenet Panormitanus, in dicto cap. *Inter alia*, num. 43, quamvis fateatur se non reperisse textum, ubi hoc provideatur; allegat tamen Glossam, in dicto cap. *Nullus*, quæ sentire videtur, prælatum ecclesiasticum non peccare extrahendo clericum ab ecclesia, si id non faciat ex odio, sed zelo disciplinæ. Et hanc opinionem sequitur Angelus, num. 14; et Sylvest., quæst. 3, § *Tertium*; et Covarruv., dicto cap. 20, n. 16; et Remigius de Gonny, tract. de Immun., Palentia 21; et Nav., in Man., cap. 25, num. 21 et 22; Julius Clar., d. § finali, quæst. 30, et alii moderni, qui etiam referunt ita esse usu receptum. Ratione etiam declaratur ab incommodo ex Sylvest. supra; nam alias religiosi nunquam possent incarcerari, quia semper sunt in monasterio, quod totum est locus immunitatis, ut supra dictum est; consequens autem est plane absurdum, ut per se constat. Item major est immunitas personalis clerici, ut sic dicam, quæ illi conceditur ratione suæ consecrationis, quam illa quæ provenire potest ex circumstantia loci; sed prior non impedit quominus a suo prælato possit clericus incarcerari, et corporaliter puniri intra ecclesiasticos limites, cap. *Universitatis*, de Sent. excom.; ergo nec locus sacer impedit. Item ecclesiasticum judicium censetur magis medicinale quam vindicativum, et spirituale potius quam temporale, et ideo tale judicium intra ecclesiam fieri non prohibetur; ergo nec prohibetur fieri circa personam clerici, extrahendo illum ab ecclesia.

7. *Limitatur superior conclusio.* — Hæc ergo sententia probanda est, limitanda vero (ut bene dicit Navarr.) ut procedat de clerico res-

pectu ecclesiastici judicis. Nam in eo casu, in quo sæcularis iudex potest manus injicere in clericum, verbi gratia, minorem non beneficiatum, neque tonsuram et habitum gestantem (juxta Tridentinum, sess. 23, cap. 6), non potest illum ab ecclesia extrahere, quia tunc reputatur ut laicus, et non debet esse pejoris conditionis quam ille. Aliam præterea limitationem addidit Bernardus Diaz, in Practica, cap. 145, alias 123, nisi delictum clerici dignum sit depositione et traditione curiæ sæculari, quia tunc, inquit, iudex ecclesiasticus, vel non debet illum extrahere, vel, si extrahat, non debet illum brachio sæculari tradere. Covar. autem considerat, limitationem non esse necessariam, quia quando delictum est tam atrox, ecclesia non defendit clericum, quominus a suo iudice tradi possit brachio sæculari. Et hoc mihi placet, quodcumque delictum hujusmodi fuerit. Si vero detur delictum quod non excipitur ab Ecclesiæ tuitione, et nihilominus propter illud, et propter incorrigibilitatem in illo, potest clericus tradi brachio sæculari, tunc merito habere debet locum limitatio Bernardi, quia non debet esse pejoris conditionis clericus quam laicus. An vero dari possit hujusmodi delictum, in sequentibus attingemus, quamvis hoc magis ad jurisperitos pertineat.

8. *Respondetur fundamento oppositæ sententiæ.* — Ad fundamentum autem contrariæ sententiæ dicendum est, licet canones expresse non limitent ad laicos, tamen consuetudinem ipsam ita illos declarasse, est enim optima legum interpret. Addit Panormitanus, ex ipsis juribus posse colligi, loqui de iudicibus sæcularibus; nam in dicto cap. *Inter alia*, statim additur: *Nec inde debet damnari ad mortem, vel ad pœnam, sed rectores ecclesiarum sibi obtinere debent membra et vitam*. Ubi, cum rectores ecclesiarum distinguantur a iudicibus, et illis committatur defensio personæ, non iudicium, indicari videtur immunitatem concedi adversus iudices sæculares, et eorum punitionem. Unde obiter colligo, etiam laicas personas, in his in quibus possunt ab ecclesiasticis iudicibus corripri, non posse tueri adversus illos protectione ecclesiæ, quia hæc immunitas ecclesiæ non conceditur adversus ipsam ecclesiam, seu potestatem ejus.

9. *An infideles hæc gaudeant immunitate.* — Denique dixi, *laicum fidelem*, etc., quia de infidelibus etiam est controversia. Quod enim etiam illis valeat hæc immunitas, docuit Glossa in dicto capit. *Inter alia*, verb. *Extrahen-*

du; addit enim, *etiam Judæus*, quam ibi sequuntur Hostiens., Joann. Andr., et Tiraquel., tract. de Primog., quæst. 66, num. 8, et plures alii per eum relati, et per Covarruviam supra, num. 11. Potestque confirmari ratione supra facta, quia jura generalem regulam constituunt, et non nominant fideles, vel Christianos, sed simpliciter omnes reos, vel ad ecclesiam confugientes; ergo non est limitandus favor, præsertim quia non fit ipsis reis, vel infidelibus, sed ecclesiæ. Item quia ecclesia humanitatem exercet etiam cum infidelibus, in his quæ pertinent ad vitæ conservationem vel defensionem, quando illa indigent. Nihilominus contrariam sententiam tenet Glossa, in leg. 1, Cod. de His qui ad ecclesiam confugiunt, quam veriorum existimant Abbas, dicto cap. *Inter alia*, num. 6, et plures alii, quos refert et sequitur Covar., dicto num. 11, qui solum hoc probat, quia non est par ab ecclesia defendi eum, qui ejus gremio, tutelæ et fidei committere seipsum recusat; quæ ratio profecto non multum convincit, si quæ diximus pro contraria sententia, expendantur; præsertim quia etiam dicere quis posset non esse par, ut ecclesia defendat iniquum et homicidam. Sicut ergo de illo dicimus, hic non tam considerari beneficium personæ, quam loci sanctitatem, neque ecclesiam defendere iniquitatem hominis, sed vitam, ita etiam dici potest de infideli. Et præterea cum hoc pendeat ex jure positivo, illa opinio præferenda videtur, cui verba legis magis favent.

10. In jure ergo canonico nihil invenio, quo possit hæc posterior opinio probari, nam verba Canonum generaliter et indifferenter loquuntur, et in hoc magis favent priori sententiæ. Potest autem aliquis dicere, canones loqui juxta subjectam materiam de hominibus et personis, quæ sunt sub Ecclesiæ jurisdictione: *Nam de his quæ foris sunt, nihil ad nos*; et ideo ex materia subjecta verba limitari ad fideles, etiamsi in ipsis verbis limitatio non addatur, quæ ratio probabilis est, rem tamen relinquit satis dubiam. Et ideo ulterius considero, circa hanc immunitatem leges civiles, quæ canonicis non repugnant, vim et efficaciam habere; nam in dicto cap. *Inter alia*, aperte dicitur: *Juxta statuta canonum, et traditiones legum civilium*, etc. Si ergo jus civile aliquid in hoc statuit, observandum est. At vero in leg. 1, Cod. de His qui ad ecclesiam confugiunt, de Judæis, qui simulant se christianæ legi velle conjungi, dicitur ut ad ecclesiam fugientes non defendantur, quod a pari-

tate rationis de pagano vel Sarraceno similiter procedit. Unde sumitur argumentum a contrario, quod si non simulato animo, sed ex corde baptizari petat, ab Ecclesia defendendus est. Non enim sine causa addita est illa restrictio: *Qui simulat se, etc.*; quia vero simulatio aut veritas non potest iudicibus clare constare, ad præsumptionem necessario recurrendum est.

11. *Sententia auctoris.* — Aut ergo infidelis confugiens ad ecclesiam petit baptismum, vel non: si non petit, credo non gaudere, ut supponit secunda opinio, et expresse notat Angel., num. 13, quicquid Sylvester contradicat, solum quia jura canonica sine restrictione loquuntur. Sed cum Innocentius III adjungat legem civilem, optime possumus in hac parte jus canonicum per civile interpretari (præter aliam conjecturam, et responsionem superius datam); in dicta autem lege evidenter supponitur, infidelem non petentem baptismum non gaudere hoc beneficio. Nam si is qui simulate petit, non gaudet, ut ibi statuitur, multo minus qui non petit. De illo autem qui petit, ulterius distinguo: nam vel ante commissum delictum, et conceptum iudicis timorem, voluntatem ostenderit conversionis suæ, vel solum post fugam ad ecclesiam baptismum petit, ut defendatur. In priori casu, profecto probabilior est prima opinio; quia nulla ratio tunc est præsumendi simulationem, et ita multum favet dicta lex. Neque tunc habet locum responsio Glossæ, scilicet, verba illa solum denotare frequentiam, quia etiam verum non est, in hujusmodi hominibus frequentius reperiri simulationem. Accedit quod ille tunc aliquo modo erat fidelis ante delictum, quia erat quasi catechumenus, et animo jam fidem conceperat: item tunc cessat conjectura alterius sententiæ; maxime enim par est ut ecclesia hujusmodi hominem defendat. Et hujusmodi casus contingere potest frequenter in captivis servis, et aliis infidelibus qui inter nos versantur.

12. At vero quando infidelis solum post delictum, et fugam ad Ecclesiam, incipit ostendere voluntatem fidei, magna est præsumptio quod simulate petit; nam, ut Panormitanus ait, est præsumptio juris et de jure, contra quam non admittitur probatio; quod autem illa præsumptio sit non tantum juris, sed etiam de jure, solum probat ex illa lege, quia ratione hujus præsumptionis statuit, ut isti infideles non defendantur ab ecclesia, donec

debita solvant, vel innocentiam probent. Verumtamen si attente consideretur lex illa, non dicit ut non defendantur, sed ut non suscipiantur, scilicet, ad baptismum, donec, etc.; nam post solutionem debitorum, vel probatam innocentiam, parum indigerent Ecclesiæ immunitate: unde quoad illam partem, lex illa nullius momenti est, quia disponit in materia aliena: hoc enim iudicium pertinet ad Ecclesiam. Prius tamen dicit, ut isti arceantur, utique ab ecclesia; sed hoc non generaliter statuit, sed cum illa limitatione: *Qui simulat se, etc.* Et ideo non videtur ita statuere, ut inducat præsumptionem de jure. Ideoque probabilior existimo priorem opinionem, quam etiam sequuntur Angelus et Sylvester, cum communi Canonistarum. Potest enim Ecclesia hujusmodi ad se confugientem, et petentem baptismum, protegere, donec examinet an vere vel simulate petat, atque ita admittere probationem contra præsumptionem. Quod si Ecclesia judicaverit illam non esse simulationem, sed veram voluntatem ea occasione a Deo inspiratam, ut sæpe accidit, sicut potest illum hominem baptizare, ita et vel declarare, vel efficere ut immunitate gaudeat. Si vero præsumptio purgari non potest, tunc procedet secunda opinio juxta prædictam legem.

13. *Quid de hæreticis dicendum.* — Sed quid de hæreticis? illi enim licet sint infideles, sunt tamen baptizati, et ex hac parte videntur melioris conditionis quam alii infideles. Aliunde vero non invenitur propter hæresim illis imposita hæc pœna, ut hac immunitate ecclesiæ non gaudeant. In contrarium vero est, quia omnino sunt indigni tali favore. Propter quod Covarruvias supra num. 11, § *Decimo quarto*, negat hæreticum gaudere hoc beneficio: citat Villadieg., tract. de Hæret., q. 11, num. 15, et alios. Sylvester autem, *Immunitas*, 3, quæst. tertia, § *Secundum*, dicit etiam hæreticum gaudere hac immunitate, quantum ad alia maleficia ab hæresi. Itaque certum est pro ipsa hæresi non gaudere, tum propter atrocitatem criminis, ut infra dicemus; tum quia illa causa est ecclesiastica: supra autem diximus immunitatem hanc contra ecclesiasticum iudicem non valere. De aliis vero criminibus probabilis videtur Sylvestri opinio, quia non habemus fundamentum ad excipiendam personam, ubi crimen non est exceptum.

CAPUT XI.

IN QUIBUS CAUSIS VALEAT TEMPLORUM IMMUNITAS.

1. *In quibus causis prosit confugere ad ecclesiam.* — Primum, distinguenda est duplex causa, civilis et criminalis. De civili res est minus certa: multi enim negarunt gaudere beneficio immunitatis eum, qui propter debita ad ecclesiam confugit. Ita sensit Jason, in leg. *Vinum*, ff. Si certum petatur, num. 5, ductus plane argumento levi, scilicet, quod in die festo potest capi debitor; ergo in loco sacro, quia a tempore ad locum valet argumentum, sicut etiam e converso. Sed certe non valet in omnibus, præsertim in his quæ a jure positivo pendent. Estque evidens in eadem materia: nam etiam malefactor capi potest et incarcerationi in die festo, non autem in loco sacro. Melius argumentum sumitur ex verbis jurium: nam in capitul. *Id constituimus*, dicitur, canones et leges statuissent, ut non liceat ab ecclesiis reos abstrahere; debitores autem non sunt proprie rei. Et infra de servo dicitur: *Si confugerit pro qualibet culpa*; non ergo pro debito. Deinde dictum capit. *Inter alia*, sic inquit: *Si liber quantumcumque gravia maleficia perpetraverit*, etc. Loquitur ergo tantum in causis criminalibus. Congruentia etiam addi potest, quia jura solum intendunt hominem defendere a pœna, ut ex eodem capit. *Inter alia*, colligitur; non ergo intendunt privare creditorem jure suo, nam hac ratione statuunt, ut servus reddatur domino, promissa cautione de impunitate, quæ in debitore non est necessaria, quia clarum est non posse creditorem illum punire.

2. Propter quam rationem alii distinctione utuntur, scilicet, ecclesiam valere confugienti ad illam propter debita in ordine ad iudicem, scilicet, ut extrahi non possit ut incarcerationetur, vel aliter in persona sua cogatur ad solutionem; concessa tamen in hoc securitate, posse cogi ut exeat ad solvendam eo modo quo posuit, scilicet, tradendo creditori bona quæ habet, vel quæ secum ad ecclesiam detulerit, vel certe suis operibus serviendo aut lucrando creditori, ut aliquorum regnorum jura disponunt. Ita tenuit Oldradus, consil. 54, et approbat Panormitanus, dicto capit. *Inter alia*, numero vigesimo secundo. Et plures alios pro hac sententia refert Covarruvias supra, num. 14. Et fundamentum est, quia Ecclesia non

vult per hanc immunitatem juri alterius derogare, sed solum confugientem, a pœna, vi et coactione defendere.

3. *Hanc immunitatem habet locum in causis civilibus.* — Nihilominus simpliciter alii affirmant immunitatem hanc habere locum in causis civilibus, ita ut qui propter debita ad ecclesiam confugit, tutus omnino esse debeat. Ita tenet Covarruvias, dicto numero 14, § *Sed profecto*, cum aliis quos refert; et videtur aperte probari ex lege 1, Cod. de His qui ad ecclesiam confugiunt, ibi: *Ut ad ecclesiam confugientes evitare possint crimina, vel pondera debitorum*; et in leg. ultim., § *Cum autem*, ibi, *in publico privatoque contractu actione civili*, etc., quæ late prosequitur imperator, declarando modum quo causa illius tractanda est, qui propter debita ad ecclesiam confugit. Cum ergo lex canonica in hoc non repugnet, juxta legem civilem, quam ipsa allegat et approbat, erit interpretanda. Unde cum in capitul. *Id constituimus*, 17, quæst. 4, dicitur observandum esse, *quod ecclesiastici canones decreverunt, et lex Romana constituit, ut ab ecclesia reos abstrahere non liceat*, non oportet hoc limitare ad reos de criminibus, sed late intelligere, prout reus in iudicio appellatur, qui provocatur et postulatur ad causam, sive civiliter, sive criminaliter agatur. Et ita etiam favent alii canones, qui universaliter loquuntur de confugientibus ad ecclesiam, ut supra visum est. Aliqui vero hoc limitant, nisi quis sit obnoxius publicis tributis, propter Authenticam, de Mandatis principum, § *Publicorum*. Verumtamen non est admittenda exceptio, quia præjudicat immunitati ecclesiæ per canones concessæ, ut dixit Abbas supra, numer. 24, quem sequuntur Sylvester, dicta quæst. 3, § *Sextum*, et Covarruv. supra, qui alios refert. Aliæ præterea limitationes adhibentur, quæ nobis non videntur necessariae; sed de illis legi potest Covarruvias supra.

4. *Regula in causis criminalibus.* — *Fures non habent hoc privilegium.* — De criminalibus causis regula generalis est, propter nullum crimen posse reum ab ecclesia violenter extrahi, nisi tantum in casibus in jure exceptis, vel æquivalenti consuetudine. Ita docent Doctores omnes, et est manifestum ex juribus citatis; nam et generalem regulam constituunt, et exceptionem addunt, quæ vim etiam habet firmandi regulam in contrarium. Igitur in dict. cap. *Inter alia*, additur exceptio: *Nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum*, etc. Atque ita de his duobus delictis